

Valtion liikuntaneuvoston lausunto valtion talousarvioesityksestä 2023

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin lausunnossaan eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan toimialaan liittyen:

- **Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitus nostettava 30 miljoonan euroon**

Yksi keskeisimmistä valtiontalousarvion panostuksista väestön aktiiviseen liikkumiseen ovat liikennesektorin resurssit kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.

Hallitusohjelmaa toteuttavassa Kansallisessa kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa (2018) on määritelty kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman tasoksi 30 miljoonaa euroa vuodessa (2019–2023), jotta tavoiteltu 30 % kasvu kävely- ja pyöräilymatkojen määrässä on mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Kunnat osallistuvat infrahankkeiden rahoitukseen vähintään valtion rahoitusta vastaavalla summalla, joten valtionrahoituksella on merkittävä vipuvaikutus.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen määrärahat nostettiin investointiohjelman edellyttämälle tasolle (32,9 M€) vuonna 2020. Edellisessä, vuoden 2021 talousarvioesityksessä kävelyyn ja pyöräilyn oli varattu 3,5 miljoonaa euroa, mutta täydentävässä esityksessä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen määrärahaan tehtiin 25 miljoonan euron korotus. Korotuksen myötä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen oli käytettävissä yhteensä 28,5 miljoonaa euroa vuonna 2021. Vuoden 2022 talousarviossa kävelyyn ja pyöräilyn edistämisen momentille (sisältää myös kuntien joukkoliikennehankkeet) varattiin vain 4,0 miljoonaa euroa, ja nyt vuoden 2023 talousarvioesityksessä vastaavalle momentille on varattu vain 3,5 miljoonaa euroa.

Väestön suosituimpia liikuntapaikkoja ovat kävely- ja pyörätiet sekä puistot ja erilaiset ulkoilureitit ja alueet¹². Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittäminen on pitkäjänteistä työtä, jota tehdään yhteistyössä valtionhallinnon toimijoiden, kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Kävelyn ja pyöräilyn kehittämistarpeita on Suomessa huomattavasti enemmän valtion vuosittaisiin avustuksiin nähden. **Laadukas kävelyn ja pyöräiliikenteen infrastruktuuri on useiden tutkimusten mukaan keskeisin tapa vaikuttaa kulkumuodon valintaan, kasvattaa kävelyn ja pyöräiliikenteen määriä sekä samalla kustannustehokas keino edistää niin väestön aktiivista liikkumista kuin vähentää liikenteen päästöjä.**

Kävely ja pyöräily ovat houkuttelevia kulkumuotoja hyvin lyhyillä matkoilla, mutta matkan kasvaessa henkilöautoilu nousee nopeasti suositummaksi kulkumuodoksi. Erilaisista kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimenpiteistä huolimatta jalankulun ja pyöräilyn osuudet matkasuoritteesta ovat säilyneet lähes samoina verrattuna 2010-luvun alkuun¹³. Kävelyä ja pyöräilyä ei nähdä vielä enää ensisijaisena kulkumuotona lyhyemmillä matkoilla ja tiiviillä kaupunkiseuduilla.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen mahdollisuuksia ja esteitä tutkineen valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta-hankkeen¹⁴ mukaan kävely- ja pyöräilyinfrastruktuurin nykyistä nopeampi kehittäminen on keskeinen edellytys aktiivisen liikkumisen lisääntymiselle. Kävely- ja pyöräreittien jatkuvuus tulee turvata. Kuntien ja valtion on varattava riittävät resurssit kattavan reittiverkoston luomiseen. Valtion talousarviosta rahoitetuilla kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeilla on parannettu nimenomaan pyöräilyinfrastruktuuria.

Valtion liikuntaneuvosto pitää välttämättömänä, että kävelyn ja pyöräilyn edistämisen määrärahat nostetaan investointiohjelman mukaiseen noin 30 miljoonan euron tasoon tulevina vuosina

tavoitteiden saavuttamiseksi.**Tausta**

Lapsista, nuorista ja aikuisista vain noin kolmannes ja ikäihmisistä muutama prosentti liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Toimintarajoitteiset henkilöt liikkuvat ja harrastavat liikuntaa keskimäärin muuta väestöä vähemmän.¹ Huolta herättää väestön terveys ja toimintakyky, jotka kehittyivät vuosikymmen ajan myönteisesti, mutta myönteinen kehitys tyrehtyi 2010-luvulla. 2010-luvulla muun muassa lihavuus ja mielenterveysongelmat ovat yleistyneet, koettu työkyky on heikentynyt ja iäkkäiden toimintakyky ei ole enää parantunut.² Esimerkiksi noin 10 % väestöstä sairastaa tyypin 2 diabetesta, josta merkittävä osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla.

Koko väestön tasolla riittämätön liikunta aiheuttaa lisäkustannuksia liittyen esimerkiksi terveydenhuollon suoriin kustannuksiin, tuottavuuskustannuksiin (menetetty työpanokset), ikääntyneiden kasvaviin hoivakuluihin, syrjäytymisen kustannuksiin sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäkustannuksiin. Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta yli kolme miljardia euroa³.

Panostuksilla ennaltaehkäisevään terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä arkiliikunnan vahvistamiseen voidaan saavuttaa huomattavia parannuksia yksilöiden elämänlaatuun. **Liikunta on edullinen terveyden ja toimintakyvyn edistämisen keino, jota ei ole otettu vielä riittävän määrätietoisesti käyttöön väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi sekä terveys- ja toimintakykyerojen kaventamiseksi⁴.**

Liikunta fyysisen toimintakyvyn perustana liittyy moniin yhteiskunnallisesti merkittäviin julkishallinnon tehtäviin. Marinin hallituksen ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu 75 % työllisyysasteen saavuttaminen. Tavoite edellyttää muun muassa työurien pidentämistä sekä osatyökykyisten ja ikääntyneiden työllistymisen lisäämistä. Työkyvyn perustan muodostavat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky, joihin kaikkiin liikunnalla on merkitystä. Työ- ja toimintakyvyn lisäksi liikunnalla on merkitystä esimerkiksi terveyteen ja hyvinvointiin, oppimiseen, yhteisöllisyyteen, kotouttamiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, sotilaalliseen suorituskyykyyn ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Valtion liikuntaneuvoston lausunto valtion talousarvioesityksestä 2023 kokonaisuudessaan:
<https://www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/lausunto-talousarvioesityksesta-2023/>

Paavo Arhinmäki
puheenjohtaja
valtion liikuntaneuvosto

Minttu Korsberg
pääsihteeri
valtion liikuntaneuvosto

LÄHTEET

¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. / FinTerveys 2017 -tutkimus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL / Nurmi-Koikkalainen, P. (ym.) 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta. Analyysia THL:n tietotuotannosta. Työpaperi 38/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL 2017.

² FinTerveys 2017 -tutkimus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL.

- ³ Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.
- ⁴ Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma. Liikunnasta terveyttä ja hyvinvointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2011:30.
- ⁵ Jäähalli suljettiin Haukiputaalla, kun sähkön hinta kohosi pilviin – iso pettymys lapsille. Iltasanomat 20.9.2022. <https://www.is.fi/jaakiekko/art-2000009079953.html> SEKÄ Näin rajusti sähkön hinta iskee talvella liikuntapaikkoihin – aukioloajat supistuvat, saunat kiinni, luonnonjääkentät kortilla? Iltasanomat 29.8.2022. <https://www.is.fi/urheilu/art-2000009034722.html>
- ⁶ LIPAS-tietokanta.
- ⁷ Liikuntaolosuhteiden strateginen kehittäminen kunnissa. 2020. Selvitys nykytilanteesta ja kehittämistarpeista. SmartSport/Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- ⁸ Isoniemi, H. & Isoniemi, T. 2020. Suomen kuntien ja kuntayhtymien rakennusten reaaliarvojen, korjausvelan ja perusparannustarpeen määrittäminen ja laskenta v. 2019. Trellum Consulting Oy/Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- ⁹ LIPAS-tietokanta.
- ¹⁰ Tilastokeskus 15.9.2022. Rakennuskustannukset nousivat elokuussa 6,8 % vuodentakaisesta. <https://stat.fi/julkaisu/ckg29qrl40gmq01630mkfxvxx>
- ¹¹ Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH sekä FinSote 2017—2018 -tutkimukset. Terveystietokeskus ja hyvinvoinnin laitos THL.
- ¹² Suomi, K., Sjöholm, K., Matilainen, P., Glan, V., Nuutinen, L., Myllylä, S., Pavelka, B., Vettenranta, J., Vehkakoski, K. & Lee, A. 2012. Liikuntapaikkapalvelut ja väestön tasa-arvo. Seurantatutkimus liikuntapaikkapalveluiden muutoksista.
- ¹³ Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus 2016.
- ¹⁴ Mannola, M., Aavajoki, S., Koramo, M., Lamuela, C., Päivänen, J. 2021. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen mahdollisuudet ja esteet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:53. Valtioneuvoston kanslia 2021.